

Förvaltningsutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet och 5 kap. 10 § i polislagen

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet och 5 kap. 10 § i polislagen (RP 7/2023 rd): Ärendet har remitterats till förvaltningsutskottet för betänkande.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- lagstiftningsråd Jaana Heikkinen, inrikesministeriet
- överinspektör Noora Nihtinen, inrikesministeriet
- referendarieråd Mikko Eteläpää, riksdagens justitieombudsmans kansli
- statsåklagare Heidi Savurinne, Åklagarmyndigheten
- polisinspektör Anna-Riina Korteniemi, Polisstyrelsen
- tullöverinspektör Iisakki Anttila, Tullen.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- justitieministeriet
- Helsingfors tingsrätt
- Finlands näringsliv rf
- Finlands Advokatförbund
- Tietoliikenteen ja tietotekniikan keskusliitto, FiCom ry.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår att lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet och polislagen ändras. Ändringarna i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet gäller vissa hemliga metoder för inhämtande av information och förutsättningarna för att använda dem. Ändringen av polislagen är teknisk.

Enligt förslaget ska tillstånd till teleövervakning som genomförs som en hemlig metod för inhämtande av information i fortsättningen inte längre i regel begränsas endast till vissa teleadresser eller teleterminalutrustningar som är kända vid tidpunkten för ansökan om tillstånd.

Betänkande FvUB 3/2023 rd

Datanätsbaserat förtäckt inhämtande av information ska enligt förslaget göras möjligt när det är fråga om att förhindra ett brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka och för vilket det strängaste föreskrivna straffet är fängelse i minst två år.

Lagarna avses träda i kraft så samtidigt som möjligt med de motsvarande ändringar i tvångsmedelslagen och polislagen som träder i kraft den 1 oktober 2023, dock senast den 1 januari 2024.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Regeringen föreslår att bestämmelserna om vissa hemliga metoder för inhämtande av information i 3 kap. i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet (108/2018) ändras. Dessutom görs en teknisk ändring i polislagen (872/2011).

Förvaltningsutskottet konstaterar att de ändringar som föreslås i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet har ett nära samband med de ändringar i tvångsmedelslagen (FvUU 37/2022 rd — RP 217/2022 rd) och polislagen (FvUB 42/2022 rd — RP 275/2022 rd) som godkändes i februari 2023 och träder i kraft den 1 oktober 2023. Utskottet ansåg vid behandlingen av ändringarna i tvångsmedelslagen och polislagen att tvångsmedelslagens bestämmelser om hemliga tvångsmedel och polislagens bestämmelser om hemliga metoder för inhämtande av information bör ses över på ett enhetligt sätt och att bestämmelserna till denna del ska vara så enhetliga som möjligt.

Det är angeläget att bestämmelserna om hemliga metoder för inhämtande av information i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet överensstämmer med motsvarande bestämmelser i tvångsmedelslagen och polislagen, eftersom hemliga metoder för inhämtande av information i huvudsak kan användas för att förhindra brott, och i vissa fall också för att avvärja fara, på samma grunder som hemliga tvångsmedel kan användas för att utreda brott. Det är också med tanke på ett fungerande myndighetssamarbete viktigt att bestämmelser om förundersökningsmyndigheternas metoder för inhämtande av information är enhetliga. Det är inte ändamålsenligt att i sak samma metoder grundlöst regleras på olika sätt. En tydlig och konsekvent reglering ökar inte bara en effektivare handläggning utan också likabehandlingen av dem som är föremål för metoder för inhämtande av information.

I lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet föreskrivs det bland annat om brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka och om hemligt inhämtande av information för att förhindra sådana brott. Gränsbevakningsväsendet kan till exempel använda teleövervakning och teknisk observation för att förhindra ett brott som det ska undersöka. Gränsbevakningsväsendet har däremot inte rätt till exempelvis teleavlyssning, till skillnad från polisen. I lagen föreskrivs det om de allmänna förutsättningarna för användning av hemliga metoder för inhämtande av information och om särskilda förutsättningar för användning av varje enskild metod för inhämtande av information.

Med brottsbekämpning avses förhindrande, avslöjande och utredning av brott. Tyngdpunkten inom Gränsbevakningsväsendets brottsbekämpning ligger på bekämpning av brottslighet i samband med passerande av gränsen. Sådana brott är exempelvis ordnande av olaglig inresa och

Betänkande FvUB 3/2023 rd

grovt ordnande av olaglig inresa, människohandelsbrott i anslutning till dem samt riksgränsbrott och förfalskningsbrott i fråga om resedokument. Syftet med propositionen är att förbättra förutsättningarna för Gränsbevakningsväsendets brottsbekämpning samt att göra bestämmelserna enhetligare och tydligare. Förvaltningsutskottet anser det viktigt att se till att Gränsbevakningsväsendet kan sköta sina uppgifter effektivt också i en omvärld som ständigt förändras.

I propositionen föreslås det inga ändringar i de förutsättningar för användning av teleövervakning som anges i 16 § i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet. I lagens 18 § om beslut om teleövervakning föreslås motsvarande ändringar som tidigare gjorts i tvångsmedelslagen och polislagen. Beslut om teleövervakning fattas även i fortsättningen av domstol på yrkande av en anhållningsberättigad tjänsteman. Enligt förslaget ska tillstånd till teleövervakning dock inte längre i regel begränsas till vissa teleadresser eller teleterminalutrustningar som är kända vid tidpunkten för ansökan, utan domstolen kan bevilja ett allmänt tillstånd för teleadresser eller teleterminalutrustningar som innehas eller används av en viss person. Ändringen av tillstånden för teleövervakning så att de är personbundna bedöms i någon mån minska antalet tillståndsbehandlingar vid domstolarna.

En anhållningsberättigad tjänsteman vid Gränsbevakningsväsendet ska dock fatta ett separat beslut om de adresser eller utrustningar som är föremål för åtgärden. I beslutet ska orsakerna till valet av adresser eller utrustningar uttryckligen motiveras. Motiveringsskyldigheten preciseras till denna del jämfört med nuläget. Dessutom preciseras 52 §, som gäller underrättelse om hemligt inhämtande av information, så att underrättelsen om teleövervakning till den som är föremål för inhämtande av information ska specificera de teleadresser och den teleterminalutrustning som varit föremål för åtgärden. Det har betydelse med tanke på rättsskyddsgarantierna för den som är föremål för inhämtandet av information och med tanke på domstolens rätt att få information, eftersom den domstol som beviljat tillståndet även i fortsättningen skriftligen ska underrättas om saken. Gränsbevakningsväsendet är skyldigt att avbryta teleövervakningen omedelbart när teleövervakningen riktas mot något annat meddelande än ett meddelande från eller till den person som är föremål för tillståndet. Förslaget förbättrar till denna del skyddet för förtroliga meddelanden.

Utskottet anser det också motiverat att bestämmelserna om så kallad tangentavlyssning i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet ändras så att de motsvarar den nyligen ändrade regleringen i tvångsmedelslagen och polislagen. Avsikten är att göra det möjligt att använda tangentavlyssning som teknisk avlyssning i de fall där avlyssningen enbart riktar sig mot en anordnings tangentbord i syfte att utreda innehållet i ett meddelande och det inte genom avlyssningen går att få information om det utrymme där anordningen i fråga finns. Enligt den föreslagna bestämmelsen i 25 § 3 mom. får Gränsbevakningsväsendet rikta sådan teknisk avlyssning som endast riktas mot en teknisk anordning oberoende av på vilken plats den finns. Teknisk avlyssning får i andra fall inte riktas mot utrymmen som används för boende av permanent natur.

För förhindrande av brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka får Gränsbevakningsväsendet enligt det föreslagna 23 § 4 mom. rikta datanätsbaserat förtäckt inhämtande av information mot en person, om det på grund av personens yttranden eller uppträdande i övrigt med fog finns anledning att anta att denne kommer att göra sig skyldig till ett brott för vilket det strängaste föreskrivna straffet är fängelse i minst två år. Utskottet konstaterar att förbere-

Betänkande FvUB 3/2023 rd

delse till brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka i allt högre grad har flyttat över till datanäten och internationaliserats, vilket har gjort det svårare att förhindra och utreda brott. Till exempel ordnande av olaglig inresa och människohandel i anslutning till det samt brott i fråga om resedokument förbereds med hjälp av datanät. Gränsbevakningsväsendet behöver de metoder för inhämtande av information som används i datanät för att förhindra sådana brott. Utskottet anser att den föreslagna befogenheten effektiviserar Gränsbevakningsväsendets möjligheter att ingripa mot brott som förbereds i datanät, vilket bidrar till att förebygga brott som begås också i den fysiska världen. Utskottet noterar dessutom att Gränsbevakningsväsendet med stöd av bestämmelsen i 10 kap. 14 § i tvångsmedelslagen, som träder i kraft den 1 oktober 2023, har möjlighet att använda motsvarande befogenheter för utredning av brott.

Sammantaget anser utskottet att propositionen behövs och fyller sitt syfte. Förvaltningsutskottet tillstyrker lagförslagen utan ändringar. Utskottet anser för konsekvensens skull att det är viktigt att ändringarna träder i kraft så snart som möjligt.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Förvaltningsutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner lagförslag 1 och 2 i proposition RP 7/2023 rd utan ändringar.

Helsingfors 29.9.2023

I den avgörande behandlingen deltog

vice ordförande Pihla Keto-Huovinen saml
medlem Petri Honkonen cent
medlem Hanna Huttunen cent
medlem Juha Hänninen saml
medlem Mari Kaunistola saml
medlem Rami Lehtinen saf
medlem Laura Meriluoto vänst
medlem Mira Nieminen saf
medlem Saku Nikkanen sd
medlem Eemeli Peltonen sd
medlem Joakim Vigelius saf
medlem Ben Zyskiewicz saml
ersättare Timo Suhonen sd.

Sekreterare var

utskottsråd Henri Helo.